

Munich Personal RePEc Archive

Local Initiatives in favour of Small and Medium-Sized Enterprises

Wach, Krzysztof

Cracow University of Economics

2007

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/31647/>

MPRA Paper No. 31647, posted 23 Jun 2011 07:12 UTC

Źródło/ Source: K. Wach, *Inicjatywy lokalne na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw*, "MBA", 2007, nr 6(87), pp. 30-34 (ISSN 1231-0328).

Dr Krzysztof Wach
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
ekwach@cyf-kr.edu.pl

Inicjatywy lokalne na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw

Wprowadzenie

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw odgrywa znaczącą rolę w gospodarce kraju. Rząd, samorząd terytorialny oraz lokalne społeczności powinny aktywnie wspierać rozwój regionalnej przedsiębiorczości. Na kondycję mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw wpływają zarówno ogólne uwarunkowania makroekonomiczne, jak i uwarunkowania na poziomie regionalnym. Otoczenie regionalne kreuje zbiór czynników, które można nazwać albo stymulatorami, albo barierami rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Władze lokalne powinny niwelować bariery, przekształcając je w stymulatory. Jednym z priorytetowych zadań samorządu terytorialnego powinien być rozwój lokalnej przedsiębiorczości, m.in. przez wspieranie regionalnych ośrodków wspomaganie biznesu. Celem niniejszego tytułu jest empiryczna weryfikacja wpływu inicjatyw lokalnych w Polsce południowej na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw.

Wsparcie samorządu terytorialnego

Eksperti od polityki regionalnej kluczowe znaczenie w rozwoju lokalnym przypisują małym i średnim przedsiębiorstwom. Są one bowiem silnie powiązane ze środowiskiem lokalnym i mocniej w nim „zakotwiczone” (Pietrzyk 2002: 35). Sektor małych i średnich przedsiębiorstw jest jednym z głównych czynników wzrostu społeczno-gospodarczego państwa. Unia Europejska w *Europejskiej Karcie Małej Firmy* uznaje „małe przedsiębiorstwa za kręgosłup gospodarki europejskiej”. Karta uznaje również małe firmy za główny czynnik rozwoju innowacyjności, zatrudnienia, jak również społecznej i lokalnej integracji w Europie. Małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią w polityce regionalnej Unii Europejskiej jedną z najważniejszych dziedzin interwencjonalizmu publicznego przez promowanie kultury przedsiębiorczości oraz kreację i rozwój małych firm. Warto zauważyć, że pomoc dla sektora MSP należy do nielicznych wyjątków, na które Komisja Europejska regular-

nie wyraża zgodę (Pietrzyk 2002: 44). Małe przedsiębiorstwa są siłą napędową każdej gospodarki wolnorynkowej. Przedsiębiorczość jest jednym z głównych motorów rozwoju ekonomicznego lokalnych gospodarek, natomiast otoczenie regionalne ma zasadniczy wpływ na przedsiębiorczość i tworzenie miejsc pracy. Przedsiębiorcy tworzą nowe miejsca pracy, dochody oraz pomagają lokalnej gospodarce dostosować się do społeczno-ekonomicznych zmian, pobudzając wzrost aktywności gospodarczej. Co więcej, postawy przedsiębiorcze w społeczności lokalnej umożliwiają samozatrudnienie. Ze względu na liczne korzyści, jakie przynoszą gospodarce, rząd oraz samorząd terytorialny powinny wspierać ich rozwój oraz stymulować powstawanie nowych przedsiębiorstw, zwłaszcza małych i mikroprzedsiębiorstw.

Samorząd terytorialny może stosować wiele działań pobudzających rozwój regionu, głównie poprzez oddziaływanie na warunki prowadzenia działalności gospodarczej, kreowanie

Tabela I. Zmienne zastosowane podczas weryfikacji statystycznej

Konstrukcja wskaźnika	Rodzaj wskaźnika	Rodzaj zmiennej		
Zmienna E0 (ocena inicjatyw lokalnych)				
E0a: działalność władz gminnych na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw	E01: wskaźnik wypadkowy (E0a - E0f) poddany standaryzacji w przedziale 0-100	cecha quasi-ciągła		
E0b: działalność powiatu na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw				
E0c: działalność województwa na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw				
E0d: działalność władz lokalnych na rzecz promocji regionu				
E0e: działalność władz lokalnych w zakresie promocji postaw przedsiębiorczych				
E0f: działalność lokalnych i regionalnych ośrodków wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw				
Zmienna D0 (ogólny wskaźnik rozwoju firmy)				
D0a: udział w rynku	wskaźnik wypadkowy (D0a - D0k) poddany standaryzacji w przedziale 0-100	cecha quasi-ciągła		
D0b: wzrost sprzedaży				
D0c: zasoby rzeczowe				
D0d: wielkość zatrudnienia				
D0e: wartości niematerialne i prawne				
D0f: organizacja i kierowanie				
D0g: płynność finansowa			wskaźnik wypadkowy (D0a - D0k) wyrażony w dwóch kategoriach podstawowych: regres, rozwój	cecha jakościowa
D0g: zyskowość				
D0i: wysokość kapitału własnego				
D0j: inwestycje				
D0k: tempo wzrostu sprzedaży na tle branży				

Źródło: opracowanie własne.

odpowiedniej polityki regionalnej na rzecz przedsiębiorczości, tworzenie różnego typu zachęt inwestycyjnych czy ulg podatkowych. Istotne znaczenie mają działania informacyjno-propagatorskie, inicjowane lub przynajmniej współfinansowane przez władze lokalne. Ta grupa czynników obejmuje również budowanie pozytywnego wizerunku regionu przez działania marketingowe. Jednym z pozytywów jest również promocja postaw przedsiębiorczych wśród społeczności lokalnej. Działania promocyjne na rzecz regionu, lokalnych produktów czy wreszcie lokalnej przedsiębiorczości są również elementem sprzyjającym rozwojowi mikro- i małych przedsiębiorstw w regionie. Jednym z celów władz lokalnych powinno być ułatwianie oraz inicjowanie przedsiębiorczości prywatnej. Do tej grupy czynników zalicza się również sprawność administracji publicznej, rozumiana jako zapewnienie odpowiedniej sieci jednostek obsługujących interesantów (lokalizacja, odległość,

dostępność parkingu) oraz profesjonalna obsługa (otwarta i pomocna). W Polsce podstawy prawne lokalnego wsparcia przedsiębiorczości ze strony jednostek administracji terenowej stworzyła przyjęta w 2000 r. ustawa o zasadach wspierania rozwoju regionalnego (Dz U z 2000, Nr 48, poz. 550). Ustawa ta definiuje zasady współdziałania organów administracji rządowej z samorządem terytorialnym oraz zasady i formy wspierania rozwoju przedsiębiorczości, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw, innowacje gospodarcze oraz transfer technologii.

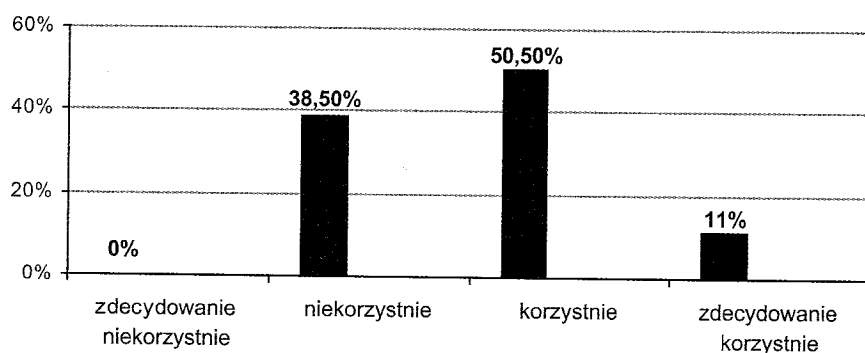
„Kluczem do rozwoju regionalnego jest odpowiednie połączenie polityki władz i inicjatywy prywatnej” (Bąk i in. 2001: 8). Trudno jest przecenić rolę niekomercyjnych jednostek wyspecjalizowanych w działaniach na rzecz rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Głównym działaniem władz samorządowych wspierającym MSP jest pomoc w tworzeniu instytucji oto-

czenia biznesu (np. wspieranie ośrodków wspomagania przedsiębiorczości, w tym inkubatorów przedsiębiorczości, parków technologicznych, agencji rozwoju regionalnego czy lokalnego, ośrodków doradczo-szkoleniowych, funduszy poręczeniowo-pożyczkowych, regionalnych centrów obsługi inwestora, stref przemysłowych oraz lokalnych centrów wspierania biznesu).

Założenia metodologiczne

Celem badań jest empiryczna weryfikacja wpływu inicjatyw lokalnych w Polsce południowej na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. W ramach tak wyodrębnionego celu postawiono hipotezę, że intensywność i jakość inicjatywy lokalnych na rzecz MSP mierzona percepcją menedżerską ma wpływ na rozwój badanych przedsiębiorstw. Jako metodę operacjonalizacji prowadzonych badań wybrano percepcję menedżerską, która zapewnia akceptowalną poprawność i rzetelność, a przede wszystkim

Rysunek 1. Percepcja menedżerska inicjatyw lokalnych w Małopolsce i na Śląsku na rzecz wspierania małych i średnich przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań empirycznych.

przewyższa inne metody pod względem praktyczności zastosowania. Jest bardzo często stosowana w analogicznych badaniach (zob. Lyon, Lumpki i Dess 2000: 1055). Metodę tę zastosowano dla wszystkich zmiennych jakościowych (por. Konecki 2000: 86). Stąd, jako główną technikę badawczą, zastosowano ankietowanie (poprzedzone sondażem diagnostycznym), uzupełnione techniką obserwacji. Każdy z badanych obszarów został zweryfikowany przez zadanie od 5 do 7 pytań. Dla zmiennych ilościowych jako metodę operacjonalizacji zastosowano analizę danych (m.in. wiek firmy, wielkość zatrudnienia, wielkość przychodów).

Jako podstawowe narzędzie badawcze, w oparciu o przyjęte zmienne i ich operacjonalizację, skonstruowano kwestionariusz ankiety służący do realizacji przyjętej techniki badawczej. W ankiecie zastosowano głównie podejście jakościowe (por. Kokocińska 1995: 40). Stąd dla ewaluacji regionalnego klimatu dla przedsiębiorczości oraz poziomu rozwoju badanych przedsiębiorstw zastosowano pięciostopniową skalę Likerta z odpowiedziami jakościowymi, natomiast w celu zebrania informacji opisujących przedsiębiorcę i przedsiębiorstwo zastosowano klasyczne pytania z odpowiedziami zamkniętymi. Pytania ewaluujące inicjatywy lokalne miały ocenić poszczególne czynniki otoczenia regionalnego jako zdecydowanie korzystne, raczej korzystne, przeciętne, raczej niekorzystne oraz zdecydowanie niekorzystne. Pyta-

nia dotyczące rozwoju firmy miały za zadanie określić, czy sytuacja uległa poprawie, pogorszeniu lub ewentualnie nie uległa zmianie.

W toku badań postawiono hipotezę badawczą głoszącą, że „inicjatywy lokalne mają wpływ na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w badanym regionie”.

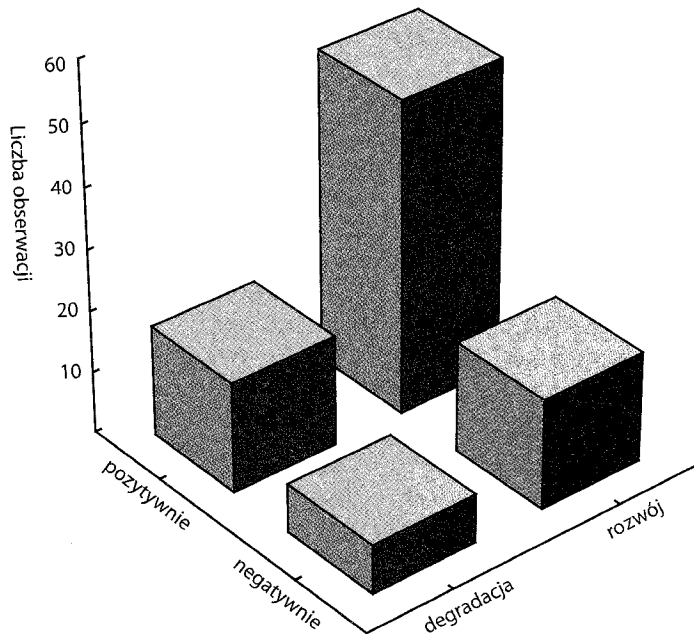
Do analizy wyników zastosowano zarówno statystyki opisowe (takie jak średnia arytmetyczna, modalna, mediana, kwartale), jak i statystyczne narzędzia weryfikacji hipotez (m.in. test chi-kwadrat, korelacja liniowa Pearsona). Dla potrzeb badań przyjęto typowy poziom $p < 0,05$ jako poziom do testowania hipotez, a za dopuszczalny poziom przyjęto $p < 0,1$. W celu weryfikacji hipotez zastosowano dwa wskaźniki syntetyczne – zmienne (por. tab. 1), a mianowicie menedżerską percepcję inicjatyw lokalnych (E_0) oraz ogólny wskaźnik rozwoju badanych przedsiębiorstw (D_0). Pomocniczo zastosowano cztery zmienne opisujące badanego przedsiębiorcę (O_1 – płeć przedsiębiorcy, O_2 – poziom wykształcenia przedsiębiorcy, O_3 – staż przedsiębiorcy w zarządzaniu, O_4 – postawa przedsiębiorcza przedsiębiorcy) oraz cztery zmienne opisujące badane przedsiębiorstwa (F_1 – wiek firmy, F_2 – wielkość firmy, F_3 – rodzaj działalności, F_4 – zasięg działania firmy).

Na potrzeby badań empirycznych posłużono się losową próbą badawczą,

która obejmowała 109 przedsiębiorstw z sektora MSP, zlokalizowanych w regionie południowym (rozieszano 500 ankiet przy wskaźniku zwrotu wynoszącym 22%). Ze względów utylitarnych „region” zdefiniowano jako obszar dwóch województw: małopolskiego i śląskiego, które zgodnie z przyjętą obecnie w Polsce klasyfikacją statystyczną (NUTS-1) tworzą jeden z sześciu regionów Polski – region południowy (tzw. region II).

Wyniki badań empirycznych

Losowo dobrana próba, która została poddana dalszej analizie statystycznej, obejmowała 109 mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw z badanego regionu. W próbie badawczej mikroprzedsiębiorstwa stanowiły 81,6% badanych przedsiębiorstw, z czego odsetek samozatrudnionych wyniósł 38,5%. Małe przedsiębiorstwa były reprezentowane przez 9,3%, a średnie przez 9,1% badanych przedsiębiorstw. Przeciętna wielkość zatrudnienia w badanych przedsiębiorstwach wynosiła 17 osób, przy czym najliczniejszą grupę stanowili samozatrudnieni, natomiast najwyższe zatrudnienie wynosiło 239 osób. Połowa badanych przedsiębiorstw zatrudniała do 2 pracowników. Jedynie ¼ badanych przedsiębiorstw zatrudniała powyżej 7 pracowników. Dominującą w badanej zbiorowości formą organizacyjno-prawną jest działalność gospodarcza osoby fizycznej, reprezentowana przez 58,7% respondentów. Drugą najpopularniejszą formą wśród badanej zbiorowości jest spółka cywilna (22,1%), a następnie spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (12,8%) oraz spółka jawna (5,5%). Przeciętny wiek badanych przedsiębiorstw wyniósł 10 lat, przy czym 25% badanych przedsiębiorstw działało do 3 lat, a połowa funkcjonowała na rynku nie dłużej niż 8 lat, jedynie ¼ badanych firm działała na rynku ponad 14 lat. Najmłodsze firmy funkcjonowały na rynku dopiero kilka miesięcy, natomiast najstarsza aż 140 lat. W ujęciu sektorów gospodarki przemysł stanowi 32,2%, a usługi 63,3% próby badawczej, natomiast rolnictwo nie jest reprezentowane przez badane przedsiębiorstwa.

Rysunek 2. Rozkład dwuwymiarowy częstości zmiennych (D_0) oraz (E_0)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań empirycznych.

Średnia ocena regionalnych czynników związanych z inicjatywami lokalnymi na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw (E_0) według przedsiębiorców osiągnęła wartość $x = 55,97$, co według przyjętej klasyfikacji odpowiada ocenie korzystnej. Jednocześnie najliczniejszą grupę stanowili przedsiębiorcy oceniający ten czynnik jako korzystny, czego dowodzi wartość modalnej $M_0 = 60$, przy liczebności mody 17. Blisko $2/3$ przedsiębiorców oceniła badaną cechę E_0 jako co najmniej korzystną, o czym świadczy wartość kwartyła dolnego $Q_1 = 46,7$ (por. rys. 1).

Aby zweryfikować tezę, że czynniki otoczenia regionalnego związane z inicjatywami lokalnymi na rzecz wspierania przedsiębiorczości (E_0) wpływają na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw (D_0) w badanym regionie, zastosowano korelację liniową Pearsona, której statystyka na podstawie obliczeń przyjęła wartość $r = 0,25$ przy poziomie istotności $p = 0,014$. Wyniki te potwierdzają występowanie słabej dodatniej korelacji liniowej między składowymi dwóch skorelowanych zmiennych E_0 i D_0 przy typowym poziomie istotności. Potwierdza to

przyjętą hipotezę o wpływie inicjatyw lokalnych na rzecz wspierania przedsiębiorczości na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w badanym regionie. W badanej zbiorowości przy użyciu rozkładu dwuwymiarowego częstości zmiennych E_0 i D_0 można zaobserwować duży odsetek przedsiębiorców pozytywnie oceniających inicjatywy lokalne, a jednocześnie notujących rozwój kierowanych przez siebie przedsiębiorstw (por. rys. 2).

Na podstawie statystyki chi-kwadrat ($\chi^2 = 7,3$ przy $p = 0,006$), jak również statystyki chi-kwadrat najwyższej wiarygodności (przy $p = 0,003$) należy potwierdzić zależność ocen czynnika E_0 od wieku badanych przedsiębiorstw. Jak wynika z histogramu, firmy działające na rynku do 3,5 roku znacznie częściej oceniają ten czynnik pozytywnie, natomiast firmy funkcjonujące na rynku powyżej 3,5 roku, negatywnie. Ponadto wraz ze wzrostem wielkości firmy wzrasta odsetek ocen negatywnych, co potwierdza statystyka chi-kwadrat ($\chi^2 = 7,06$ przy $p = 0,05$). Najmniej ocen negatywnych zaobserwowano wśród grupy przedsiębiorców samozatrudnionych. Polityka władz

lokalnych na rzecz przedsiębiorczości uwzględnia głównie jedynie potencjalnych przedsiębiorców oraz firmy nowo powstałe, głównie małe i średnie, pomijając lub nie dostosowując swoich programów wsparcia do potrzeb firm dojrzałych oraz mikroprzedsiębiorstw, co zostało potwierdzone przy bardzo wysokim poziomie istotności statystycznej (nieparametryczny test niezależności chi-kwadrat). Stąd należy w sposób szczególny uczulić lokalnych decydentów na bariery rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw będących w fazie dojrzałości.

Respondenci, którzy wykazują się co najmniej 3,5-letnim stażem w zarządzaniu firmą znacznie częściej pozytywnie oceniają inicjatywy lokalne na rzecz przedsiębiorczości. Współzależność ta została również potwierdzona przy zastosowaniu statystyki chi-kwadrat największej wiarygodności przy poziomie istotności $p = 0,03$, co świadczy o zależności percepcji od stażu przedsiębiorców w prowadzeniu firmy.

Konkluzje i uwagi końcowe

Na podstawie wyników własnych badań empirycznych przeprowadzonych w regionie Polski południowej obejmującym województwo małopolskie oraz śląskie można stwierdzić, że hipoteza o istnieniu związku między intensywnością i jakością inicjatyw lokalnych mierzonych przy użyciu percepcji menedżerskiej a rozwojem małych i średnich przedsiębiorstw została pozytywnie zweryfikowana. Na podstawie wyników badań własnych można wyciągnąć następujące wnioski:

- Badani przedsiębiorcy w większości ocenili działania władz terytorialnych na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw w badanym regionie jako korzystne ($x = 55,97$, $M_0 = 60$, $Q_1 = 46,7$ przy klasyfikacji uwzględniającej cztery kwartyle, gdzie 50-75 oznaczało „korzystnie”).
- Potwierdzono statystycznie istotną zależność rozwoju badanych przedsiębiorstw od oceny inicjatyw lokalnych

na rzecz MSP, co świadczy o wpływie inicjatyw lokalnych na rozwój przedsiębiorstw w badanym regionie ($r = 0,25$ przy $p = 0,01$). Uzyskane wyniki pozytywnie potwierdzają postawioną hipotezę badawczą.

- Percepcja menedżerska działań władz terytorialnych na rzecz MSP zależy od wieku badanych przedsiębiorstw ($\chi^2 = 7,3$ przy $p = 0,006$). Firmy działające na rynku do 3,5 roku znacznie częściej oceniają ten czynnik pozytywnie, natomiast firmy funkcjonujące na rynku powyżej 3,5 roku – negatywnie. Świadczyć może to o ukierunkowaniu lokalnej polityki głównie na przedsiębiorstwa nowo powstające i młode. Władze terytorialne powinny zatem zweryfikować oferowane przez siebie wsparcie dla przedsiębiorstw dojrzałych.
- Percepcja menedżerska działań władz terytorialnych na rzecz MSP zależy od wielkości badanych przedsiębiorstw ($\chi^2 = 7,06$ przy $p = 0,05$). Wraz ze wzrostem wielkości badanych firm, wzrasta odsetek

ocen negatywnych. Najmniej ocen negatywnych zaobserwowano wśród grupy przedsiębiorców samozatrudnionych. Świadczyć może to o ukierunkowaniu lokalnej polityki głównie na przedsiębiorstwa małe i bardzo małe. Władze terytorialne powinny zatem zweryfikować oferowane przez siebie wsparcie dla średnich przedsiębiorstw.

Stwierdzenie, na podstawie przeprowadzonych badań, że czynniki te są kluczowe dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw może być zbyt daleko idące; jednak z całą pewnością można stwierdzić, że są one jednymi z istotnych determinantów rozwoju badanej klasy przedsiębiorstw, a ich analiza dostarcza cennych wskazówek dotyczących dalszych kierunków zmian w tym zakresie. Zaproponowana przez autora metodyka badania może i powinna podlegać doskonaleniu, zwłaszcza w aspekcie określenia siły wpływu czynników regionalnych na tle pozostałych uwarunkowań rozwoju badanych przedsiębiorstw.

Bibliografia

- Bąk, M., Grabowski, M., Kulawczuk, P., Nowicki, M., Wariacki, M., Wojnicka, E. (2001) Małe i średnie przedsiębiorstwa a rozwój regionalny, PARP, Warszawa.
- Kokocińska, M. (1995) Zastosowanie metody testu koniunkturalnego do badań regionalnych, w: Piasecki, B. i Koniczny, Z. (red.), Uwarunkowania rozwoju sektora MSP w krajach Centralnej i Wschodniej Europy, Wydawnictwo UE, Łódź.
- Konecki, K. (2000) Studia z metodologii badań jakościowych. Teoria ugruntowana, PWN, Warszawa.
- Lyon, D.W., Lumpkin, G.T. i Dess, G.G. (2000) Enhancing entrepreneurial orientation research: Operationalizing and measuring a key strategic decision making process. *Journal of Management*, 5, s. 1055-1085.
- Pietrzyk, I. (2002) Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich, PWN, Warszawa.
- Wach, K. (2004) Rola państwa i samorządu terytorialnego w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. *Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego*, 2, WZ UG, FRUG, Sopot, s. 51-62.
- Wach, K. (2007a) Chłonność rynku lokalnego a rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w świetle badań empirycznych. *Handel Wewnętrzny*, 1, s. 53-57.
- Wach, K. (2007b) Regionalne wsparcie finansowe małych i średnich przedsiębiorstw. *Empiryczna analiza porównawcza Małopolski i Śląska. Przegląd Organizacji*, 3, s. 21-24.

Dr Krzysztof Wach
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
Katedra Przedsiębiorczości i Innowacji

Inicjatywy lokalne na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw

(Percepcja menedżerska działań władz terytorialnych na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw w Małopolsce i na Śląsku)

Wprowadzenie

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw odgrywa znaczącą rolę w gospodarce kraju. Rząd, samorząd terytorialny oraz lokalne społeczności powinny aktywnie wspierać rozwój regionalnej przedsiębiorczości. Na kondycję mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw wpływają zarówno ogólne uwarunkowania makroekonomiczne, jak i uwarunkowania na poziomie regionalnym. Otoczenie regionalne kreuje zbiór czynników, które można nazwać albo stymulatorami, albo barierami rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Władze lokalne powinny niwelować bariery, przekształcając je w stymulatory. Jednym z priorytetowych zadań samorządu terytorialnego powinien być rozwój lokalnej przedsiębiorczości między innymi poprzez wspieranie regionalnych ośrodków wspomaganie biznesu. Celem pracy jest empiryczna weryfikacja wpływu inicjatyw lokalnych w Polsce Południowej na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw.

Wsparcie samorządu terytorialnego

Eksperci od polityki regionalnej kluczowe znaczenie w rozwoju lokalnym przypisują małym i średnim przedsiębiorstwom. Są one bowiem silniej powiązane ze środowiskiem lokalnym i mocniej w nim „zakotwiczone” (Pietrzyk 2002: 35). Sektor małych i średnich przedsiębiorstw jest jednym z głównych czynników wzrostu społeczno-gospodarczego państwa. Unia Europejska w *Europejskiej Karcie Małej Firmy* uznaje „małe przedsiębiorstwa za kręgosłup gospodarki europejskiej”. Karta uznaje również małe firmy za główny czynnik rozwoju innowacyjności, zatrudnienia, jak również społecznej i lokalnej integracji w Europie. Małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią w polityce regionalnej Unii Europejskiej jedną z najważniejszych dziedzin interwencjonalizmu publicznego poprzez promowanie kultury przedsiębiorczości oraz kreację i rozwój małych firm. Warty uwagi jest, iż pomoc dla sektora MSP należy do nielicznych wyjątków, na które Komisja Europejska regularnie

wyraża zgodę (Pietrzyk 2002: 44). Małe przedsiębiorstwa są siłą napędową każdej gospodarki wolnorynkowej. Przedsiębiorczość jest jednym z głównych motorów rozwoju ekonomicznego lokalnych gospodarek, natomiast otoczenie regionalne ma zasadniczy wpływ na przedsiębiorczość i tworzenie miejsc pracy. Przedsiębiorcy tworzą nowe miejsca pracy, dochody oraz pomagają lokalnej gospodarce dostosować się do społeczno-ekonomicznych zmian pobudzając wzrost aktywności gospodarczej. Co więcej postawy przedsiębiorcze w społeczności lokalnej umożliwiają samozatrudnienie. Ze względu na liczne korzyści, jakie przynoszą gospodarce, rząd oraz samorząd terytorialny powinny wspierać ich rozwój oraz stymulować powstawanie nowych przedsiębiorstw, zwłaszcza małych i mikroprzedsiębiorstw.

Samorząd terytorialny może stosować szeroki wachlarz działań pobudzających rozwój regionu, głównie poprzez oddziaływanie na warunki prowadzenia działalności gospodarczej, kreowanie odpowiedniej polityki regionalnej na rzecz przedsiębiorczości, tworzenie różnego typu zachęt inwestycyjnych, czy ulg podatkowych. Istotne znaczenie mają działania informacyjno-propagatorskie inicjowane lub przynajmniej współfinansowane przez władze lokalne. Ta grupa czynników obejmuje również budowanie pozytywnego wizerunku regionu poprzez działania marketingowe. Jednym z pozytywów jest również promocja postaw przedsiębiorczych wśród społeczności lokalnej. Działania promocyjne na rzecz regionu, lokalnych produktów, czy wreszcie lokalnej przedsiębiorczości są również elementem sprzyjającym rozwojowi mikro i małych przedsiębiorstw w regionie. Jednym z celów władz lokalnych powinno być ułatwianie oraz inicjowanie przedsiębiorczości prywatnej. Do tej grupy czynników zalicza się również sprawność administracji publicznej rozumiana jako zapewnienie odpowiedniej sieci jednostek obsługujących interesantów (lokalizacja, odległość, dostępność parkingu) oraz profesjonalna obsługa (otwarta i pomocna). W Polsce podstawy prawne lokalnego wsparcia przedsiębiorczości ze strony jednostek administracji terenowej stworzyła przyjęta w 2000 r. ustawa o zasadach wspierania rozwoju regionalnego (Dz. U. z 2000, Nr 48, poz. 550). Ustawa ta definiuje zasady współdziałania organów administracji rządowej z samorządem terytorialnym oraz zasady i formy wspierania rozwoju przedsiębiorczości, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw, innowacje gospodarcze oraz transfer technologii.

„Kluczem do rozwoju regionalnego jest odpowiednie połączenie polityki władz i inicjatywy prywatnej” (Bąk i in. 2001: 8). Trudno jest przecenić rolę niekomercyjnych jednostek wyspecjalizowanych w działaniach na rzecz rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Głównym działaniem władz samorządowych wspierającym małe i średnie przedsiębiorstwa jest pomoc w tworzeniu instytucji otoczenia biznesu (np. wspieranie

ośrodków wspomagania przedsiębiorczości, w tym inkubatorów przedsiębiorczości, parków technologicznych, agencji rozwoju regionalnego czy lokalnego, ośrodków doradczo-szkoleniowych, funduszy poręczeniowo-pożyczkowych, regionalnych centrów obsługi inwestora, stref przemysłowych oraz lokalnych centrów wspierania biznesu).

Założenia metodologiczne

Celem badań jest empiryczna weryfikacja wpływu inicjatyw lokalnych w Polsce Południowej na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. W ramach tak wyodrębnionego celu postawiono hipotezę, że intensywność i jakość inicjatywy lokalnych na rzecz MSP mierzona percepcją menedżerską ma wpływ na rozwój badanych przedsiębiorstw. Jako metodę operacjonalizacji prowadzonych badań wybrano percepcję menedżerską, która zapewnia akceptowalną poprawność i rzetelność, a przede wszystkim przewyższa inne metody pod względem praktyczności zastosowania. Jest bardzo często stosowana w analogicznych badaniach (zob. Lyon, Lumpkin i Dess 2000: 1055). Metodę tę zastosowano dla wszystkich zmiennych jakościowych (por. Konecki 2000: 86). Stąd jako główną technikę badawczą zastosowano ankietowanie (poprzedzone sondażem diagnostycznym), uzupełnione techniką obserwacji. Każdy z badanych obszarów został zweryfikowany poprzez zadanie od 5 do 7 pytań. Dla zmiennych ilościowych jako metodę operacjonalizacji zastosowano analizę danych (m.in. wiek firmy, wielkość zatrudnienia, wielkość przychodów).

Jako podstawowe narzędzie badawcze w oparciu o przyjęte zmienne i ich operacjonalizację skonstruowano kwestionariusz ankiety służący do realizacji przyjętej techniki badawczej. W ankiecie zastosowano głównie podejście jakościowe (por. Kokocińska 1995: 40). Stąd dla ewaluacji regionalnego klimatu dla przedsiębiorczości oraz poziomu rozwoju badanych przedsiębiorstw zastosowano pięciostopniową skalę Likerta z odpowiedziami jakościowymi, natomiast w celu zebrania informacji opisujących przedsiębiorcę i przedsiębiorstwo zastosowano klasyczne pytania z odpowiedziami zamkniętymi. Pytania ewaluujące inicjatywy lokalne miały ocenić poszczególne czynniki otoczenia regionalnego jako zdecydowanie korzystne, raczej korzystne, przeciętne, raczej niekorzystne oraz zdecydowanie niekorzystne. Pytania dotyczące rozwoju firmy miały za zadanie określić, czy sytuacja uległa poprawie, pogorszeniu lub ewentualnie nie uległa zmianie.

W toku badań postawiono hipotezę badawczą głoszącą, że „inicjatywy lokalne mają wpływ na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w badanym regionie”.

Do analizy wyników zastosowano zarówno statystyki opisowe (takie jak średnia arytmetyczna, modalna, mediana, kwartale), jak i statystyczne narzędzia weryfikacji hipotez (między innymi test chi-kwadrat, korelacja liniowa Pearsona). Dla potrzeb badań przyjęto typowy poziom $p < 0,05$ jako poziom do testowania hipotez, a za dopuszczalny poziom przyjęto $p < 0,1$. W celu weryfikacji hipotez zastosowano dwa wskaźniki syntetyczne – zmienne (por. tab. 1), a mianowicie menedżerską percepcję inicjatyw lokalnych (E_0) oraz ogólny wskaźnik rozwoju badanych przedsiębiorstw (D_0). Pomocniczo zastosowano cztery zmienne opisujące badanego przedsiębiorcę (O_1 - płeć przedsiębiorcy, O_2 - poziom wykształcenia przedsiębiorcy, O_3 - staż przedsiębiorcy w zarządzaniu, O_4 - postawa przedsiębiorcza przedsiębiorcy) oraz cztery zmienne opisujące badane przedsiębiorstwa (F_1 - wiek firmy, F_2 - wielkość firmy, F_3 - rodzaj działalności, F_4 - zasięg działania firmy).

Tab. 1. Zmienne zastosowane podczas weryfikacji statystycznej

Konstrukcja wskaźnika	Rodzaj wskaźnika	Rodzaj zmiennej
Zmienna E_0 (ocena inicjatyw lokalnych)		
E_{0a} : działalność władz gminnych na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw E_{0b} : działalność powiatu na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw E_{0c} : działalność województwa na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw	E_{01} : wskaźnik wypadkowy ($E_{0a} - E_{0f}$) poddany standaryzacji w przedziale 0-100	cecha quasi-ciągła
E_{0d} : działalność władz lokalnych na rzecz promocji regionu E_{0e} : działalność władz lokalnych w zakresie promocji postaw przedsiębiorczych E_{0f} : działalność lokalnych i regionalnych ośrodków wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw	E_{02} : wskaźnik wypadkowy ($E_{0a} - E_{0f}$) wyrażony w czterech kategoriach podstawowych: zdecydowanie niekorzystnie, niekorzystnie, korzystnie, zdecydowanie korzystnie, a także opcjonalnie w dwóch kategoriach: pozytywnie oraz negatywnie.	cecha jakościowa
Zmienna D_0 (ogólny wskaźnik rozwoju firmy)		
D_{0a} : udział w rynku D_{0b} : wzrost sprzedaży D_{0c} : zasoby rzeczowe D_{0d} : wielkość zatrudnienia D_{0e} : wartości niematerialne i prawne D_{0f} : organizacja i kierowanie D_{0g} : płynność finansowa D_{0i} : zyskowność D_{0j} : inwestycje D_{0k} : tempo wzrostu sprzedaży na tle branży	wskaźnik wypadkowy ($D_{0a} - D_{0k}$) poddany standaryzacji w przedziale 0-100	cecha quasi-ciągła
	wskaźnik wypadkowy ($D_{0a} - D_{0k}$) wyrażony w dwóch kategoriach podstawowych: regres, rozwój	cecha jakościowa

Źródło: opracowanie własne

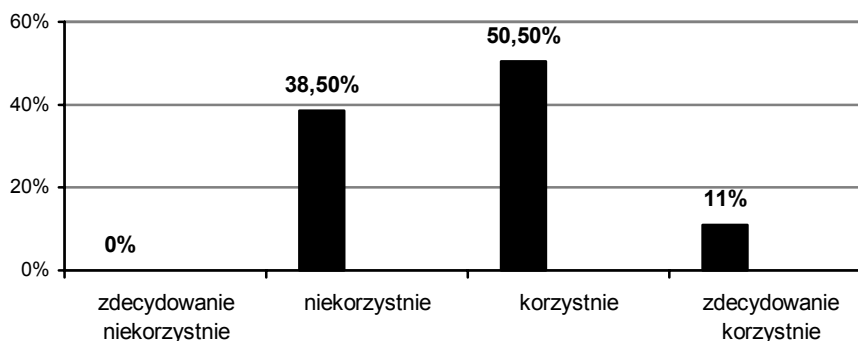
Na potrzeby badań empirycznych posłużono się losową próbą badawczą, która obejmowała 109 przedsiębiorstw z sektora MSP zlokalizowanych w regionie południowym (rozesłano 500 ankiet przy wskaźniku zwrotu wynoszącym 22%). Ze względów utylitarnych „region” zdefiniowano jako obszar dwóch województw: małopolskiego i śląskiego, które zgodnie z przyjętą obecnie w Polsce klasyfikacją statystyczną (NUTS-1) tworzą jeden z sześciu regionów Polski – region południowy (tzw. region II).

Wyniki badań empirycznych

Losowo dobrana próba, która została poddana dalszej analizie statystycznej, obejmowała 109 mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw z badanego regionu. W próbie badawczej mikroprzedsiębiorstwa stanowiły 81,6% badanych przedsiębiorstw, z czego odsetek samozatrudnionych wyniósł 38,5%. Małe przedsiębiorstwa były reprezentowane przez 9,3%, a średnie przez 9,1% badanych przedsiębiorstw. Przeciętna wielkość zatrudnienia w badanych przedsiębiorstwach wynosiła 17 osób, przy czym najliczniejszą grupę stanowili samozatrudnieni, natomiast najwyższe zatrudnienie wynosiło 239 osób. Połowa badanych przedsiębiorstw zatrudniała do 2 pracowników. Jedynie ¼ badanych przedsiębiorstw zatrudniała powyżej 7 pracowników. Dominującą w badanej zbiorowości formą organizacyjno-prawną jest działalność gospodarcza osoby fizycznej, która jest reprezentowana przez 58,7% respondentów. Drugą najpopularniejszą formą wśród badanej zbiorowości jest spółka cywilna (22,1%), a następnie spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (12,8%) oraz spółka jawna (5,5%). Przeciętny wiek badanych przedsiębiorstw wyniósł 10 lat, przy czym 25% badanych przedsiębiorstw działała do 3 lat, a połowa funkcjonowała na rynku nie dłużej niż 8 lat, jedynie ¼ badanych firm działała na rynku ponad 14 lat. Najmłodsze firmy funkcjonowały na rynku dopiero kilka miesięcy, natomiast najstarsza aż 140 lat. W ujęciu sektorów gospodarki przemysł stanowi 32,2%, a usługi 63,3% próby badawczej, natomiast rolnictwo nie jest reprezentowane przez badane przedsiębiorstwa.

Średnia ocena regionalnych czynników związanych z inicjatywami lokalnymi na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw (E_0) według przedsiębiorców osiągnęła wartość $\bar{x} = 55,97$, co według przyjętej klasyfikacji odpowiada ocenie korzystnej. Jednocześnie najliczniejszą grupę stanowili przedsiębiorcy oceniający ten czynnik jako korzystny, czego dowodzi wartość

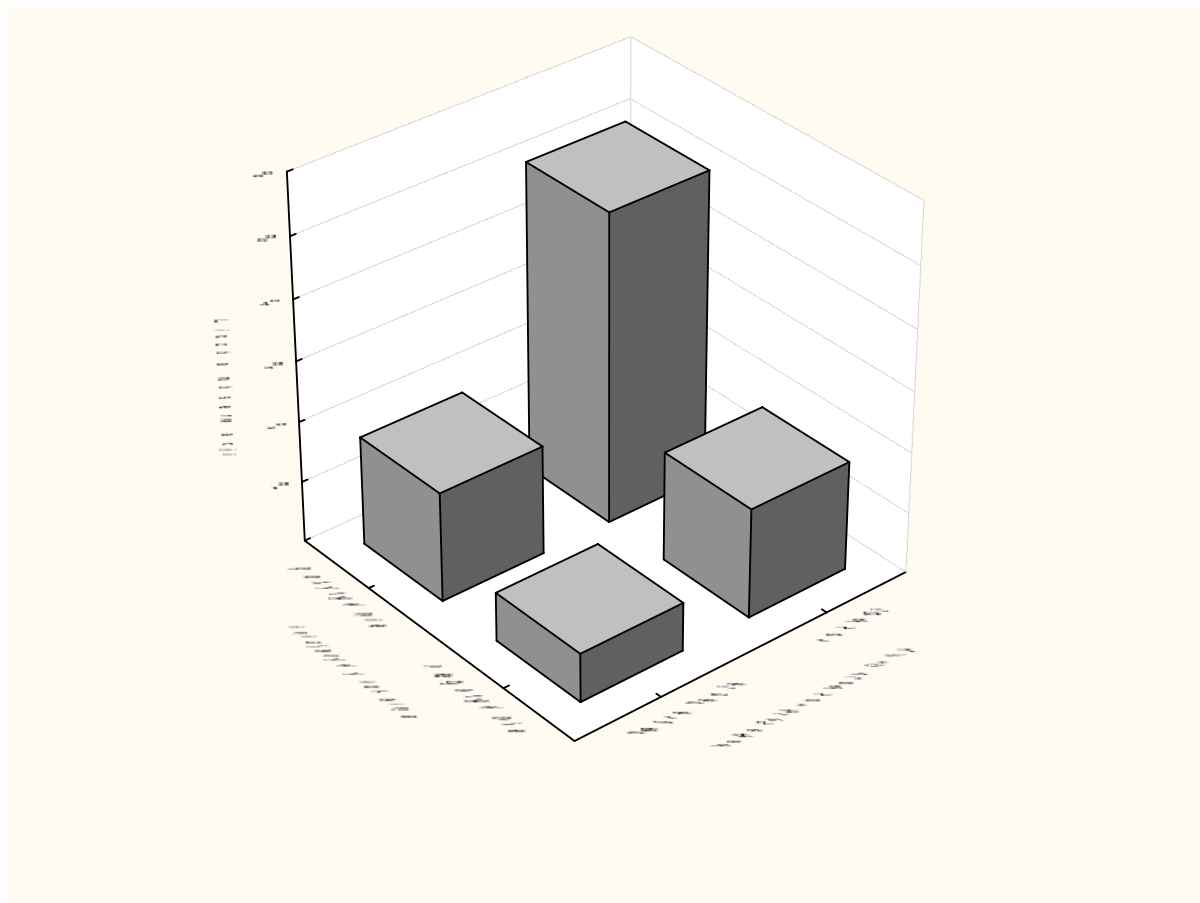
modalnej $M_0 = 60$, przy liczebności mody 17. Blisko $\frac{2}{3}$ przedsiębiorców oceniła badaną cechę E_0 jako co najmniej korzystną, o czym świadczy wartość kwartyła dolnego $Q_1 = 46,7$ (por. rys. 1).

Rys. 1. Percepcja menedżerska inicjatyw lokalnych w Małopolsce i na Śląsku na rzecz wspierania małych i średnich przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań empirycznych

Aby zweryfikować tezę, że czynniki otoczenia regionalnego związane z inicjatywami lokalnymi na rzecz wspierania przedsiębiorczości (E_0) wpływają na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw (D_0) w badanym regionie, zastosowano korelację liniową Pearsona, której statystyka na podstawie obliczeń przyjęła wartość $r = 0,25$ przy poziomie istotności $p = 0,014$. Wyniki te potwierdzają występowanie słabej dodatniej korelacji liniowej między składowymi dwóch skorelowanych zmiennych E_0 i D_0 przy typowym poziomie istotności. Potwierdza to przyjętą hipotezę o wpływie inicjatyw lokalnych na rzecz wspierania przedsiębiorczości na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w badanym regionie. W badanej zbiorowości przy użyciu rozkładu dwuwymiarowego częstości zmiennych E_0 i D_0 można zaobserwować duży odsetek przedsiębiorców pozytywnie oceniających inicjatywy lokalne, a jednocześnie notujących rozwój kierowanych przez siebie przedsiębiorstw (por. rys. 2).

Rys. 2. Rozkład dwuwymiarowy częstości zmiennych (D_0) oraz (E_0)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań empirycznych

Na podstawie statystyki chi-kwadrat ($\chi^2 = 7,3$ przy $p = 0,006$), jak również statystyki chi-kwadrat najwyższej wiarygodności (przy $p = 0,003$) potwierdzić należy zależność ocen czynnika E_0 od wieku badanych przedsiębiorstw. Jak wynika z histogramu firmy działające na rynku do 3,5 roku znacznie częściej oceniają ten czynnik pozytywnie, natomiast firmy funkcjonujące na rynku powyżej 3,5 roku negatywnie. Ponadto wraz ze wzrostem wielkości firmy wzrasta odsetek ocen negatywnych, co potwierdza statystyka chi-kwadrat ($\chi^2 = 7,06$ przy $p = 0,05$). Najmniej ocen negatywnych zaobserwowano wśród grupy przedsiębiorców samozatrudnionych. Polityka władz lokalnych na rzecz przedsiębiorczości uwzględnia głównie jedynie potencjalnych przedsiębiorców oraz firmy nowopowstałe, głównie firmy małe i średnie, pomijając lub niedostosowując swoje programy wsparcia do potrzeb firm dojrzałych oraz mikroprzedsiębiorstw, co zostało potwierdzone przy bardzo wysokim poziomie istotności statystycznej (nieparametryczny test niezależności chi-kwadrat). Stąd należy w sposób szczególny uczulić lokalnych decydentów na bariery rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw będących w fazie dojrzałości.

Respondenci, którzy wykazują się co najmniej 3,5-letnim stażem w zarządzaniu firmą znacznie częściej pozytywnie oceniają inicjatywy lokalne na rzecz przedsiębiorczości. Współzależność ta została również potwierdzona przy zastosowaniu statystyki chi-kwadrat największej wiarygodności przy poziomie istotności $p = 0,03$, co świadczy o zależności percepcji od stażu przedsiębiorców w prowadzeniu firmy.

Konkluzje i uwagi końcowe

Na podstawie wyników własnych badań empirycznych przeprowadzonych w regionie Polski południowej obejmującym województwo małopolskie oraz śląskie można stwierdzić, że hipoteza o istnieniu związku między intensywnością i jakością inicjatyw lokalnych mierzonych przy użyciu percepcji menedżerskiej a rozwojem małych i średnich przedsiębiorstw została pozytywnie zweryfikowana. Na podstawie wyników badań własnych wyciągnąć można następujące wnioski:

- Badani przedsiębiorcy w większości ocenili działania władz terytorialnych na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw w badanym regionie jako korzystne ($\bar{x} = 55,97$, $M_0 = 60$, $Q_1 = 46,7$ przy klasyfikacji uwzględniającej cztery kwartyle, gdzie 50-75 oznaczało „korzystnie”).
- Potwierdzono statystycznie istotną zależność rozwoju badanych przedsiębiorstw od oceny inicjatyw lokalnych na rzecz MSP, co świadczy o wpływie inicjatyw lokalnych na rozwój przedsiębiorstw w badanym regionie ($r = 0,25$ przy $p = 0,01$). Uzyskane wyniki pozytywnie potwierdzają postawioną hipotezę badawczą.
- Percepcja menedżerska działań władz terytorialnych na rzecz MSP zależy od wieku badanych przedsiębiorstw ($\chi^2 = 7,3$ przy $p = 0,006$). Firmy działające na rynku do 3,5 roku znacznie częściej oceniają ten czynnik pozytywnie, natomiast firmy funkcjonujące na rynku powyżej 3,5 roku negatywnie. Świadczyć może to o ukierunkowaniu lokalnej polityki głównie na przedsiębiorstwa nowopowstające i młode. Władze terytorialne powinny zatem zweryfikować oferowane przez siebie wsparcie dla przedsiębiorstw dojrzałych.
- Percepcja menedżerska działań władz terytorialnych na rzecz MSP zależy od wielkości badanych przedsiębiorstw ($\chi^2 = 7,06$ przy $p = 0,05$). Wraz ze wzrostem wielkości badanych firm wzrasta odsetek ocen negatywnych. Najmniej ocen negatywnych

zaobserwowano wśród grupy przedsiębiorców samozatrudnionych. Świadczyć może to o ukierunkowaniu lokalnej polityki głównie na przedsiębiorstwa małe i bardzo małe. Władze terytorialne powinny zatem zweryfikować oferowane przez siebie wsparcie dla średnich przedsiębiorstw.

Stwierdzenie na podstawie przeprowadzonych badań, że czynniki te są kluczowe dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw może być zbyt daleko idące; jednak z całą pewnością można stwierdzić, że są one jednymi z istotnych determinant rozwoju badanej klasy przedsiębiorstw, a ich analiza dostarcza cennych wskazówek co do dalszych kierunków zmian w tym zakresie. Zaproponowana przez autora metodyka badania może i powinna podlegać doskonaleniu, zwłaszcza w aspekcie określenia siły wpływu czynników regionalnych na tle pozostałych uwarunkowań rozwoju badanych przedsiębiorstw.

Bibliografia:

Bąk, M., Grabowski, M., Kulawczuk, P., Nowicki, M., Wariacki, M., i Wojnicka, E. (2001) Małe i średnie przedsiębiorstwa a rozwój regionalny, PARP, Warszawa.

Kokocińska, M. (1995), Zastosowanie metody testu koniunkturalnego do badań regionalnych [w:] Piasecki, B. i Konieczny, Z. (red.), Uwarunkowania rozwoju sektora MSP w krajach Centralnej i Wschodniej Europy, Wydawnictwo UŁ, Łódź.

Konecki, K. (2000) Studia z metodologii badań jakościowych. Teoria ugruntowana, PWN, Warszawa.

Lyon, D.W., Lumpkin, G.T. i Dess, G.G. (2000) Enhancing entrepreneurial orientation research: Operationalizing and measuring a key strategic decision making process. *Journal of Management*, 5, s. 1055-1085.

Pietrzyk, I. (2002) Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich, PWN, Warszawa.

Wach, K. (2004) Rola państwa i samorządu terytorialnego w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. *Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego*, 2, WZ UG, FRUG, Sopot, s. 51-62.

Wach, K. (2007a) Chłonność rynku lokalnego a rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w świetle badań empirycznych. *Handel Wewnętrzny*, 1, s. 53-57.

Wach, K. (2007b) Regionalne wsparcie finansowe małych i średnich przedsiębiorstw. Empiryczna analiza porównawcza Małopolski i Śląska. *Przegląd Organizacji*, 3, s. 21-24.